

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
(Україна)
Інститут проф. Жана-Урбана Сандаля
(Норвегія)
Університет ім. Фрідріха-Александра Ерланген-Нюрнберг
(Німеччина)
Казахський університет економіки, фінансів та міжнародної торгівлі
(Республіка Казахстан)
Варшавський технологічний університет «Варшавська політехніка»
(Польща)

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ»**

присвячена видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману

19 листопада 2021 року
м. Харків, Україна

ББК 65.050

К 64

Рекомендовано на засіданні вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол № 5 від 03.11.2021 р.), вченої ради Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (протокол № 11 від 19.10.2021 р.)

Рецензенти: **Криворучко Оксана Миколаївна** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

Назарова Галина Валентинівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління персоналом та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

Перерва Петро Григорович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри організації виробництва та управління персоналом Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики :
К 64 матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 19 листопада 2021 р. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 92 с. Укр. мова, англ. мова

ISBN 978-617-7801-27-5

Наведено результати наукових досліджень учасників, проведених у рамках шістьнадцятої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки і практики», присвяченої видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману. Розглянуто питання теоретичних і прикладних засад формування та активізації інноваційних процесів на всіх економічних рівнях відносин в Україні, управління розвитком діяльності підприємств в умовах міжнародної конкуренції, проблем розвитку національної інноваційної системи та інноваційної діяльності підприємств. Видання складається зі збірки тез доповідей учасників конференції на електронному носії.

Видання може бути корисним для використання у подальших наукових дослідженнях, для формування практичних рекомендацій та управлінських рішень з підвищення конкурентоспроможності й інноваційного розвитку економіки. Рекомендовано фахівцям різних галузей економіки, державним службовцям, представникам бізнесу, науковим, освітнім і громадським організаціям, науковцям, аспірантам і студентам економічних спеціальностей.

ББК 65.050

ISBN 978-617-7801-27-5

© Колектив авторів, 2021
© ФОП Лібуркіна Л. М., 2021

ЗМІСТ

Організаційний комітет	9
Програма конференції.....	10
Доповіді учасників круглого столу	11
<i>Jan-Urban Sandal. Competition or Innovation?</i>	12
<i>Хаустова В. Є., Решетняк О. І.</i> Університет майбутнього: виклики для вітчизняної вищої освіти.....	15
<i>Шиян Д. В., Севрюкова Є. О.</i> Рівень освіти як фактор формування людського капіталу в Україні.....	23
<i>Остапенко В. М.</i> Формування взаємодії освіти, науки та бізнесу в умовах розвитку інноваційної економіки.....	28
<i>Піддубна Л. І.</i> Інвестиційно-інноваційні імперативи сучасної структурної політики.....	39
<i>Вацьковські К. С., Гордієнко Л. Ю.</i> Програма «соціальні інновації» у світлі досвіду публічного управління Польщі	50
<i>Бестужева С. В., Козуб В. О.</i> Теоретико-методичні аспекти визначення впливу глобалізаційних процесів на розвиток економіки України.....	54
<i>Козлова І. М.</i> Інвестиційна поведінка домогосподарств в умовах невизначеності.....	67
<i>Добринь С. В.</i> Аналіз факторів конкурентоспроможності та їх вплив на ефективність маркетингової діяльності вітчизняних підприємств	78
Додаток. Тези доповідей учасників конференції (на електронному носії)	

в певних умовах розвинутої ринкової економіки на сучасному етапі розвитку цивілізації. [2, с. 13]. Крім того, автор також окремо підкреслює, що можлива ситуація коли виникає фіктивна форма людського капіталу. Зокрема, подібна ситуація може виникати за умов неможливості продуктивного використання наявного людського капіталу, сформованого в системі освіти і асиметрії в соціально-трудої сфері [3]. Також важливою умовою виникнення людського капіталу є перехід суспільства до постіндустріального етапу розвитку. Саме цієї точки зору дотримується Д. Белл. На його думку, у новій економіці має місце домінування у складі робочої сили професійного й технічного класу, що фактично є революцією у класовій структурі суспільства [4].

Окремих питанням є саме визначення поняття «людський капітал». У найбільш узагальненому трактуванні термін «людський капітал» означає міру втіленої у людині здатності приносити дохід і включає природжені здібності і талант, а також освіту та набуту кваліфікацію [5, с. 303]. Існують і інші визначення, однак головним чином вони пов'язані зі здатністю людини капіталізувати свої знання, вміння, здоров'я, особливості взаємовідносин з членами суспільства.

Виходячи з даних теоретичних позицій було вирішено дослідити, як рівень освіти населення України може визначати якість та особливості людського капіталу. Як базу дослідження були використанні дані державних статистичних спостережень домогосподарств за основними показниками щодо доходів, витрат та умов життя. Результати цього обстеження отримали назву «Анонімні мікродані по особах, які входять до складу домогосподарства» за 2020 рік [6]. Файл по домогосподарствах сформовано на підставі опитування 16,9 тис. осіб. У процесі обстеження були отримані дані по особах щодо віку, статі, рівня освіти, соціально-економічного статусу особи, індивідуальних доходів, окремих характеристик рівня доступності медичних послуг, доступу до Інтернету тощо. Також респонденти відповідали на питання відносно типу населеного пункту, де вони мешкають. На це питання було три варіанти відповіді: велике місто, мале місто та сільська місцевість. Саме за цим критерієм і було вирішено поділити досліджувану сукупність. Крім того, всі особи були поділені за рівнем освіти: вища та середня освіта. Результати обробки даних наведено у табл. 1.

Отримані результати дають можливість стверджувати, що обрані критерії поділу досліджуваної сукупності дають можливість виділити суттєві відмінності між групами. Можна чітко констатувати, що рівень освіти має

Таблиця 1

Вплив рівня освіти на формування окремих соціально-економічних характеристик людського капіталу, за даними 2020 року

Показники	Вища освіта (повна, базова, неповна)			Середня освіта (повна, базова, початкова)		
	велике місто	мале місто	сільська місцевість	велике місто	мале місто	сільська місцевість
Вік						
до 18 років	0	0	0	23	28	35
18–35 років	380	273	227	213	204	424
36–55 років	610	585	598	366	494	1153
56–59 років	110	114	82	58	75	277
60 років і старше	676	597	554	497	792	1655
Соціально-економічний статус						
працюючий за наймом	1007	844	743	479	504	1062
роботодавець, самозайнятий	41	24	20	9	34	78
пенсіонер	570	547	521	463	777	1732
інше	48	62	104	160	197	523
Заняття спортом і фізкультурою хоча б раз на тиждень						
так	627	494	353	337	328	499
ні	1155	1084	1110	829	1281	3045
Чи зверталися Ви за медичною допомогою протягом останніх 12 місяців?						
так	1451	1194	1052	958	1129	2335
ні	331	380	405	205	468	1182
Чи палите						
так	265	178	136	234	293	628
ні	1517	1396	1321	929	1304	2889
Дохід від зайнятості	84960	81244	68848	64367	56253	48623
Інші доходи	39228	35867	31326	32086	30662	28175

Джерело: власні розрахунки

суттєвий вплив на величину отримуваних доходів. Респонденти, які мешкали у великих містах, отримували в середньому 84960 грн, тоді як з середньою освітою – лише 64367 грн, у малих містах це співвідношення дорівнювало 81244 грн та 56253 грн, у сільській місцевості – 68848 грн та 48623 грн. Перевірка надійності даних розбіжностей проводилась за допомогою t-критерію Стьюдента порівняння середніх. Вона дозволила встановити, що ці розбіжності мають майже 100 % надійності (рис. 1).

Також звертає на себе увагу факт того, що в сільській місцевості рівень доходів населення як з вищим, так і з середнім рівнем освіти суттєво поступався відповідним доходам у великих і навіть малих містах. Крім того, люди з вищою освітою, як у великих містах, так і в сільській місцевості та малих містах, більше займались спортом, частіше відвідували медичні заклади, та навіть у відносному вимірі менше палили. Подібні результати дають підстави стверджувати, що рівні освіти має безпосередній вплив на якість формування людського капіталу.

Література

1. Мельничук Д. П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення. Житомир : Полісся, 2015. 564 с.
2. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, 2001. 254 с.
3. Грішнова О. А., Брінцева О. Г. Конкурентоспроможність вищої освіти і працівників: як створюється фіктивний людський капітал? *Ринок праці та зайнятість населення*. 2018. № 1. С. 15-20.
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Москва Academia, 1999. 956 с.
5. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. Москва : Дело ЛТД, 1993. 864 с.
6. Анонімні мікродані по особах, які входять до складу домогосподарства // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

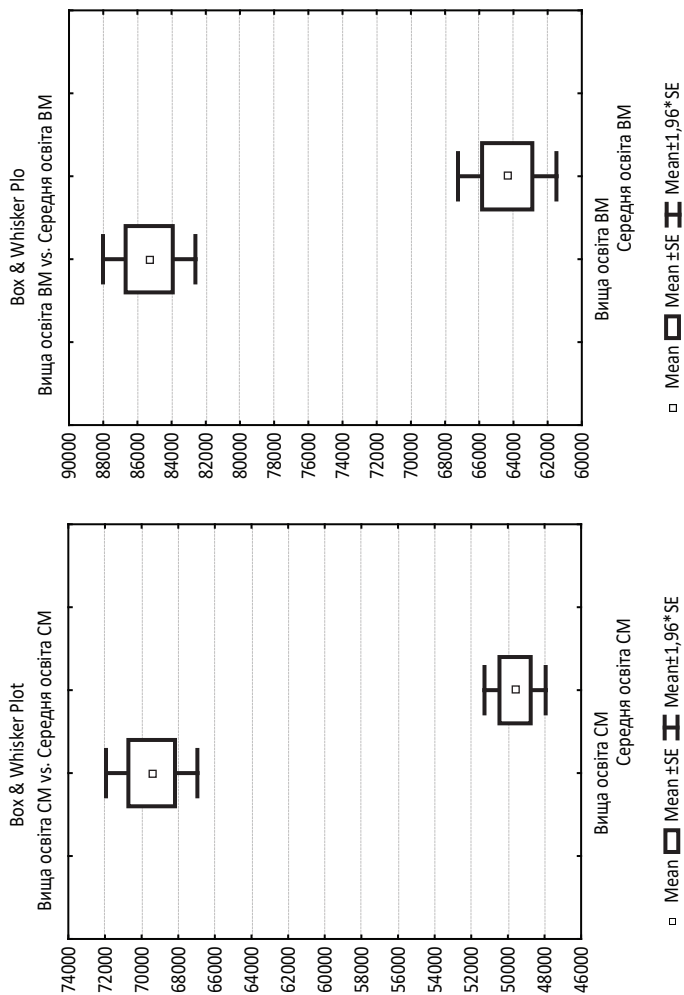

Рис. 1. Діаграма розмаху доходів осіб з різним рівнем освіти у сільській місцевості та у великих містах в Україні у 2020 році